

to the ...
1958 ...

A-12186

A-12186

A-12786

PÕLLUMAJANDUSE PÕHIKÜSIMUSI

28612.04pp
HINNANGUID JA SEISUKOHTI PÕLLUMAJANDUSE
OLUKORRA JA ARENGU KOHTA

28612.

KIRJUTANUD

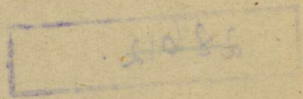
Dr. agr. E. Järwesoo
TEADUSL. SEKR. PÕLLUTOOMINIS-
TEERIUMIS

Mag. agr. E. Wint
TEADUSL. SEKR. ÜHISTEGEWUS-
KOJAS

2.

A- 12186

Põllumajanduse põhiküsimusi.

1. Põllumajanduse areng on viimajel ajal edulamalt toimunud keskmiistes ja suuremates talundites.

Maareformiga ja asundustegemusega loodi juurde iseiseisvuse aastatel 50.145 uut frunti, mille tagajärjel tõusis talundite üldarv 1939. a. kuni 140.000. Talunditest on $\frac{1}{3}$ 1—10 ha juurused, kellel on talundite maast umbes $\frac{1}{10}$. Viimajel aastakümnel võime märgata talunditest alla 5 ha ja üle 30 ha juurusega majapidamiste arvu vähenemist ning keskmise juurusega majapidamiste lihandumist.

Talundite koostis.

(1939. a. põllumajandusloenduse andmed)

	Talundite arv	Talundite arvust %	Talundite kogumaast %
I 1— 5 ha	22.051	15,8	2,7
II 5— 10 "	23.869	17,0	6,9
III 10— 20 "	40.288	28,8	21,7
IV 20— 30 "	25.415	18,2	22,2
V 30— 50 "	21.704	15,5	29,6
VI 50—100 "	6.215	4,4	13,9
VII üle 100 "	442	0,3	3,0
Kokku	139.984	100,0	100,0

Majapidamistest 1—5 ha juurused, n. n. kääbustalundid on peamiselt eluasemekohaks ning ei võimalda perekonnaliikmete tööjõudu põllumajapidamises täielikult rakendada, nad on põllumajandusliku tootmise seisukohalt inimtööjõuga ülekoormatud, kuid meojõuga väga nõrgalt varustatud.

Meie kääbustalundite (1—5 ha) majapidamistest on varustatud hobusejõuga ainult $\frac{1}{4}$, kuna $\frac{3}{4}$ talunditel, j. o. umbes 17.000 majapidamisel puudub majalik meojõud, samuti puuduvad maaharimisriistad. Need majapidamised ei suuda kasutusel oleva majapidamisviisi juures ise niipalju toota, et oma perekonda ära elatada, vaid peavad tarbimiseks vajalikud põllumajandusjaadused suures osas omale ostma ja sissetulekuid hankima kõrvaltööga väljastpoolt majapidamist. Selle rühma talundeist võimaldavad talupidaja perekonnale ülalpidamist ainult 50,1% majapidamist.

Teise suurusrühma — 5—10 ha-sed — väikemajapidamised suudavad juba oma majapidamisest toota suure enamuses jaadusi oma perekonna äraelatamiseks, kuid nendest majapidamistest on umbes $\frac{1}{3}$ j. o. 7000 talu ilma meojõuta, kuna teised enamuses ühe hobusega. Kahe hobusega majapidamisi selles rühmas on ainult 1,8%.

Kolmandas — 10—20 ha-ri — suurusrühmas on $\frac{2}{3}$ talundeist ühe hobusega majapidamised ning ainult 20% selle rühma talunditeist on kahe hobusega.

Ka suurusrühmas 20—30 ha on 39% ja 30—50 ha 14% majapidamisi ainult ühe hobusega.

Kõikide majapidamiste üldaruust on: hobuseta 19,9%, 1 hobusega 45,9%, 2 hobusega 28,1%, 3 hobusega 4,6%, üle 3 hob. 1,5%, koku 100,0%.

Kuna korralikku maaharimist võimaldab talundis ainult paarisrakend, siis on $\frac{2}{3}$ eesti talundites meojõud maaharimiseks väga puudulik, kusjuures $\frac{1}{4}$ majapidamistest puudub jee täielikult. Säärastes majapidamistes ei ole teostatav ega mõeldav põllumajanduse areng praegustes oludes. Need majapidamised suudavad püsida oma maalapil pikka tööpäevade, vähepalgalise kuni tasuta tööga, pirates oma elatis-, kultuurilisi ja ühiskondlikke tarbeid äärmuseni.

Wäiksematest majapidamistest on 1—5 ha-tel 50%, 5—10 ha-tel 21% ja 10—20 ha-tel 9% jääraseid, kus talund ei ole talundi pidaja perekonnale peaaespidamisallikaks. Oletades, et majapidamistes, kus talund ei ole peaaespidamisallikaks, ei leia põllumajapidamine talupidaja poolt ka eriliselt tähelepanu ja taluga seotud maa tähtsam ülesanne on eluaseme ja korteri võimaldamine, võiks ehk neis majapidamistes puududa ka meojõud (siis ei wajaks need talundid aga nii palju maad, kui neil praegu on), kuid ometi on veel peale nende 7—8000 majapidamist, mis peavad andma talundi pidajale peamist ülespidamist, kus puudub meojõud — hobune.

Kuna kõrvaltöö leidmine ei ole jageli hõlpus, siis jääb olemasolew inimtööjõud majapidamise wäiksuse ja praeguse ekstenziivse majandamiswiisi tõttu ratendamata. Talundite suurused on kujunenud wälja väga mitmesugus-
test tingimustest, millest tähtsaim tulunduslikku põhimõte, mistõttu wiimajel ajal pooldatakse kõikides naaberriikides perekonna-talundeid jäärase suurusega, mis võimaldavad kahe hobuse pidamist.

Wäiketalundite majapidamise puudusi.

Meie väikemajapidamiste tähtsamaks puuduseks on, et nende majandamine ega korrastamine ei ole toimunud wastawalt talundi suurusele. Talundi erinewatel suurustel ei ilmne erinewusi kõlwikute suhetes, toit- ega söötterawilja kaswatusu suhtelises ulatuses. Wäiksematel majapidamistel on suhteliselt samasuured külwipinnad nii toit- kui ka söötterawiljade all, riagu suurematelgi.

Maafasutus erisuurusega majapidamistes.

		Talundi maja- pidamistest		Põllumaast %	
		Põllu- aiamaa %	Heinamaa %	Toit- terata- wili	Sõot- terata- wili
1—	5 ha	35,8	27,1	24,3	27,6
5—	10 ha	36,3	28,1	23,0	31,2
10—	20 ha	37,8	28,6	20,9	32,1
20—	30 ha	36,9	29,3	19,9	32,2
30—	50 ha	33,6	30,6	19,6	32,3
50—	100 ha	30,7	29,8	18,9	31,7
üle	100 ha	36,2	24,2	19,7	27,9

Agraarpoliitilistest korraldustest on terawiljakaitse eriti mõjutanud toit-terawilja külwipiina laiendamist väikemajapidamistes, ja jeda sõdterawilja kasvatamise arwel, et oma majapidamisest saada wajaliku leinawilja.

Talundi majandamine ja saaduste tootmine tuleks korraldada wastawalt majapidamise suurusele, et kasutada ratsionaalselt olemasolewaid tootmiswahendeid (wäikemajapid. inimtööjõu küllust), kuid meie erisuurusega talundites jeda ei esine. Nii wäikesed kui ka suuremad majapidamised toodawad samu saadusi ja kasutawad maad samadel põhimõtetel. Nende külwikorradki ei erine ja külwatud kultuuride % põllupinnast on pea wõrdne. See on ebaõige majandamise wõte. Inimtööjõuga rikkalikult warustatud väikemajapidamistes tuleb peardõhk panna tööintensiivsetele põllukultuuridele, nagu kartul, juurwili, osalt lina ja heinaseeme, kuna tööekstenziivne terawiljakaswatus jäägu esijoones keskmiiste ja juuremate majapidamiste ülesandeks, kus tööjõudu juhteliselt vähem. On märkimiswäärne, et kõige tööintensiivsema kõlwiku — põllu- ja aiamaa — pindala absoluutne suurus 1929.—1939. a. talundi kohta mainitud ajawahemikul ei näita wäiketalundeis mingit laienemistendentssi, kuna keskmiised talundid sel alal tähelepanuwäärset edu näitawad.

Põllu- ja aiamaad talundi kohta. ha.:

		1929	1939
I	1— 5 ha	1,4	1,40
II	5— 10 "	3,3	3,34
III	10— 20 "	6,4	6,46
IV	20— 30 "	9,9	10,26
V	30— 50 "	13,6	14,58
VI	50—100 "	19,7	2,76
VII	üle 100 "	78,0	77,68

Nähtawasti takistab põllupindala laiendamist — ühtlasi selle ülesharimist kui ka kultuuris hoidmist — wäiketalundite puudulik wõjõud. Kui meele pi-dada, et meie põllumaalt saadakse saaki keskmiiselt 1200—1300 sü/ha-lt, looduslikult niidult seewastu qinult 280 sü ja karjamaalt loquni 140 sü/ha, kultuur-rohumaalt aga ca 1700 sü/ha-lt, siis on arusaadaw põllu- ja kultuurrohumaade joetamise wajadus, et tõsta põllumajanduse toodangut. Eriti wäikemajapida-mises ei tohiks inimtööjõust puudus olla. See on traditsioon ja eeskuju keskmiisist

ja suuremaid majapidamisi, millest väiketalundid ei suuda end vabastada ja mis sunnib ka väiketalundeid pidama metsaheinamaid või neid isegi juurde-
lõigetena lisaks hankima, kui need jeni on puudunud.

Järgnevas näeme, et ka väiketalundi põllul pole töointensiivsemad kul-
tuurid nimetamisväärselt enam esindatud kui suuremais majapidamistes, mida
aga põhjendatult ootame.

Maafajutus erisuurusega majapidamistes.

	Põllupinnast %								
	Rüüdis	Rüü	Katar, hermes	Qder	Raar	Segamili	Põldhein	Suurrohi	Kartul
1— 5 ha	15,2	9,1	0,6	6,8	12,5	5,4	12,6	1,1	17,3
5— 10 "	15,3	7,7	0,7	7,9	13,6	4,8	17,4	0,9	11,7
10— 20 "	14,0	6,9	0,8	7,7	13,9	5,5	21,7	0,9	8,9
20— 30 "	13,3	6,6	0,8	7,5	13,1	6,2	23,6	0,9	7,4
30— 50 "	13,2	6,4	0,8	7,4	12,7	6,3	24,0	1,0	6,7
50—100 "	12,7	6,2	0,6	7,0	12,1	7,1	26,0	1,1	6,1
üle 100 "	11,5	8,2	0,3	9,3	9,2	8,8	29,2	1,5	8,7

Muistekja ja jõõdi % põllu- ja aiamaast.

	1929	1939
I 1— 5 ha	14,2	5,3
II 5— 10 "	17,2	7,6
III 10— 20 "	17,4	9,9
IV 20— 30 "	17,8	11,5
V 30— 50 "	18,3	12,4
VI 50—100 "	18,7	12,6
VII üle 100 "	13,0	9,0

Ei ole ime, et seejuure majandamisviisi juures väikemajapidamistes põl-
lutoodang töötaja kohta on palju madalam, kui keskmisses ja suuremas maja-
pidamises.

Agraarpoliitika on olnud ebajoodus väikemajapidamiste arengule.

Wäikemajapidamised, kaabusmajapidamised, on oma majapidamise korras-
tamises jälginud suurmajapidamiste eeskiru ja saamutisi. Isegi põlluks kasuta-
mata maa osa, jõõdi ja muistekja %, on veel 10 a. tagasi olnud väikestes maja-
pidamistes ligikaudu sama suur, kui suuremates talundites. Wäikemajapida-
mised aga ei oska leida omale uusi tuluallikaid oma majapidamistest. Sinna-
poliitika on olnud töointensiivsete loomajaduste
tootmiseks ebajoodus ja väikemajapidamisteni ula-
tunud põllumajanduslik nõuanne pole leidnud puht-
majanduslikel kaalutlusil tõlapinda. Põllumeeste kutsejün-
dusel — põllutöökojal — on nõuande ja maaelu korrasamise aparaat kokku
ca 800 isikuga, need on 2/3 talunditele, kuid väiksemad majapidamised alla 10

ha-ri fogupinnaaga kuuluvad väikemaapidajate ja maatpõliste foja alla. Nendel ajutustel — põllutöökojal ja väikemaapidaj. ja maatpõliste fojal — puudus waja-lik koostöö. Väikemaapidajatele on talundite korrastamiseks ainult kaks nõu- andjat $\frac{1}{3}$ eesti talundite foguarwu kohta. Tegelikult olla võimalik kajutada väikemaapidajatel ka põllutööfoja tööfoode, kuid see ei ole leidnud nende juu- res kuigi ulatuslikku kajutamist. Väikemaapidaja majapidamine on jäänud seega eemale põllumajanduslikust nõuan- dest ja pole suutnud kohaneda põllumajanduse abis- tamiseks rakendatud agraarpoliitilistele wõtetele, ega neist wajalist kaju jaada. Kontrollasistent, aiandusasjis- tent, uudismaade ülewaataja, karja eriteadjad, maatulunduskonsulent ja mit- med teised nõuandjad on jäänud wõõraks ja kajutusks väikemaapidajale. Tal puudub side nendega, ta ei tahagi seda luua, sest teab, et see toob efile teosta- matuid soowe ja kawu.

Puuduliku wojoju tõttu toimunud puuduliku maaharimise tagajärjel ei ole ilmnenud nendes väikestes majapidamistes nimetamiswäärset põllumajandus- likku arengut. See ei saagi toimuda, mida tõendawad eelpooltoodud arwud ning samuti iseloomustawad seda kodumaal ringi sõites silmaga nähtud tõsiolud. Wäi- kemaapidajad ei käi kuigi arwufalt põllutööfoja poolt korraldatawatel põlluma- janduslikel kurjustel ega loe ka kuigi ulatuslikult põllumajanduslikku kirjandust ja ka uudismaade ülesharimisel on väikemaapidamised wäga tagasihoidlikud.

Põllumajandusloenduse 1939. a. andmed näitawad, et heinamaadest oli meil kultuurheinamaa pinda 4,6% ja kultuur-karjamaa pinda 1,8% üldkarja- maast. Sellejuures on iseloomulik, et kultuurrohumaade loomine nii kultuur- heinamaana kui ka kultuurkarjamaana toimub peamiselt juuremates talundites.

Talundite % üldarwust, millised omawad

	kultuurheina- maid	kultuurkarja- maid
I 1— 5 ha	4,0	1,3
II 5— 10 "	5,3	1,6
III 10— 20 "	8,1	2,4
IV 20— 30 "	11,9	3,7
V 30— 50 "	15,1	5,2
VI 50—100 "	19,2	6,8
VII üle 100 "	42,1	26,9

Wäiksematel majapidamistel puudub jõud, kapita- lireserwid ja oskus kultuurrohumaade loomiseks. Ka pole kultuurrohumaadelt saadawat wäärtuslikumat heina võimalik neil wäga paljudel juhtudel rahaks muuta madalatoodanguliste segakarjade ja piimaüh- justes organiseerimata piimaweo korralduse tõttu. Kuigi wõid ja piima on müü- nud 1—5 ha suurusega majapidamistest 22%, 5—10 ha 44% ja 10—20 ha 67%, ei taga see väikestele majapidamistele väikeste turustatawate foguste ja organiseerimata turuletoimetamise wiisi juures wajalikku sissetulekut.

Wäikesed majapidamised kuni 5 ha ja ka enamuses kuni 10 ha ei anna põllumajanduslikku turutoodangut ega ka mitte nii palju fogutoodangut põllu- majandusest, et see võimaldaks perekonnale äraelamist.

Talundis töötaja kohta fr.
kogutoodang turutoodang

1— 5 ha	143	—
5— 10 "	258	36
10— 20 "	402	176
20— 30 "	531	307
30— 50 "	645	429
üle 50 "	825	607
keskmine	459	239

Meie väikeses majapidamistes on põllumajandusliku kogutoodangu väärtus talundis töötaja ja aasta läbi töötaja kohta 3—4 korda madalam kui 30—50 ha suurusega talundis. Kuna väiketalunditest 1—5 ha on 50% ja 5—10 ha 80% ja 10—20 ha 90% jääraheid, kus on talund perekonnale peaaegu ülespidamisallikas, siis nende majapidamiste tootmisvõime ja kogutoodangu oleneb neis majapidamistes ajumate perekondade elatustase ja ostmisvõime, mistõttu kääbus- ja väiketalude elu korraldamine vajab samuti tähelepanu nagu suurematel talunditel.

Meie põllumajanduse arengut jälgides ja 1939. a. põllumajandusloenduse andmeid uurides näeme, et

1. põllumajanduse areng on ajet leidnud esijoonel kes- ja suuremates talundites;
2. tootmisel ei ole välja kujunenud tööjaotust vastavalt talundite suurusele ja iseloomule;
3. väiketalundid korraldavad endid juurtaalundite eeskujul ja on väga eksteniivsed;
4. väiketalunditel puudub põllumajanduse arengu eeldusena vajalik veojõud;
5. kogutoodang töötaja kohta on väiketalundites 3—4 korda väiksem keskmise suurusega talundest;
6. väiketalundites seisab suur hulk tööjõudu põllumajanduslikult rakendamata ja väiketalund on seega üks oluline tootmisreservi komponent;
7. nõuandetöö ja agraarpoliitiliste võtete toetus ei leia kasutamist väiketalundis kuigi ulatuslikult.

Duukorra parandamiseks tuleb:

1. Põllumajandusjaaduste tootmist arendada vastavalt talundite suurusele ja iseloomule;
2. väikemajapidamistes on vajalik kogutoodangu töötaja kohta tõsta ja seni suur hulk põllumajanduslikult kasutamata tööjõudu rakendada tootmisprotsessi väikemajapidamiste intensiivsemaks muutmiseks;
3. nõuandetöö ja agraarpoliitiliste võtete toetusel suunduagu kõikiidesse maa majapidamistesse võrdselt.

2. Põllumajandusfaaduste hinnapoliitika on tahtistanud kodumaise jõddabaasi kindlustamist loomapidamisele.

Meie põllumajanduse arengus ja turutoodangus on toimunud erilised muudatused alates 1930. aastast. Kui teraviljaturu korraldamisega arenesid põllumeestel soodsamad võimalused tajumalt teraviljade turustamiseks, siis nende korralduste mõjul suurenesid nii toitteraviljade kasvupinnad kui ka kogusaaqid.

Toitteraviljade kasvatamise kaitse eesmärgiks oli pakkuda põllumehele paremaid tingimusi teraviljakasvatuseks, et niiviisi rahuldada omamaa toodanguga kodumaa turgu, kuna samal ajal teised riigid oma dumping-turustamisvõtetega tahtsid hävitada teraviljakasvatust kaitseta riikide põllumajanduses, et selle hävitamisega saaks hiljem leida seal oma teraviljale loonulikku turgu.

Toitteraviljakaitse ja toitteravilja kasvatamise jorsseerimine on jatkunud meil ka veel siis, kui olid rahuldatud omamaa vajadused ja vastavatel riiklikudel viljamüügi-keskustel tuli otsida abinõusid ja võimalusi ülejääkide välis-turgudele paigutamiseks. Teravilja ülejääkide mahutamine välis-turgudele kujunes maemalt võimalikuks ainult kaubalepingute sõlmimisel välisriikidest hangitud soodustustega. Eriline mõju toitteravilja ületoodangu tekkimises on hinna maksimisel üle tootmiskulude taseme.

Riigi poolt oli kindlustatud hind põllumeestele toitteravilja ostudeks märksa kõrgem, kui toitteravilja tootmiskulud.

Toitteraviljade kga tootmiskulud talundeis põllutöökoja raamatupidamistalituse andmetel ja kindlustatud hind olid:

T o o t m i s k u l u d

	Raamatupidamistalundeis	üleriigiliselt	Kindlustatud hind
rufis: 1937	11,5 int. kg	14,6 int. kg	16 int. kg
1938	11,8 "	12,9 "	16 "
1939	12,5 "	15,9 "	17 "
taliniisu: 1937	12,4 "	14,5 "	22 "
1938	11,7 "	13,9 "	22 "
1939	13,6 "	15,5 "	20 "
juviniisu: 1937	13,0 "	15,9 "	22 "
1938	16,0 "	19,1 "	22 "
1939	13,5 "	15,3 "	20 "

Toitteravilja kasvatamiseks agraripoliitiliste võtete kaudu loodud eeldused on viinud ka meie paremaid karjamajapidamisi suurendatnd toitteravilja, eriti nisu, kasvatamisele, mis on majanduslikult kujunenud tajumamaks jöötteraviljast ja on sundinud rajama karjamajanduse ostujõuõddotadele.

Säärase toitteravilja kasvatamisele õhutamise poliitika tagajärjel on meil viimastel aastatel püsinud endisel tasemel jöötteraviljade kui ühe osa loomajõdda baasi külvipinnad ja kogused, kuna karja arv

on püüjalt suurenenud, seewasti toitterawilja kasvupind on laienenud ja kogutoodang tõusnud.

Toitterawilja kasvupinna % põllumaast
1939. a. + suurenenud — vähenenud
wõrreldes 1929. a.-ga.

Talundi juurus

I 1— 5 ha	24,3	+6,1
II 5— 10 "	23,0	+4,5
III 10— 20 "	20,9	+3,3
IV 20— 30 "	19,9	+3,0
V 30— 50 "	19,6	+2,8
VI 50—100 "	18,9	+3,6
VII üle 100 "	19,7	+4,9

Sõotterawilja kasvupinna % põllumaast
1939. a. + suurenenud — vähenenud
wõrreldes 1929. a.-ga.

Talundi juurus

I 1— 5 ha	26,7	—6,3
II 5— 10 "	31,2	—1,4
III 10— 20 "	32,1	—0,7
IV 20— 30 "	32,2	—0,5
V 30— 50 "	32,3	—0,4
VI 50—100 "	31,7	—0,1
VII üle 100 "	27,9	—3,3

Toitterawilja külwipinnad on suurenenud kõigides talundjuurusrühma-
des ja eriti wäiksemates majapidamistes, et warustada end majaliku leiwa-
wiljaga.

Sõotterawilja külwipinnad 1000 ha

	Rufis	Talinisu	Suwiniisu	Koffu
1920 — 24	159	8	9	176
1925 — 29	143	12	15	170
1938	145	27	42	217

Toitterawilja külwipinnad 1000 ha

	Oder	Kaer	Segawili	Koffu
1920 — 24	123	155	53	321
1925 — 29	115	144	66	325
1938	88	149	85	322

Toit- ja sõotterawiljade tootmisalusid jälgides näeme, et suwiniisu ja
odrasaagid on enam-wähem wõrdsed (1930.—34. a. keskmisena oli nisujaak
ha-lt 1027 kg, odrajaak 1026 kg), kuid wastawalt terawilja turustamisel saa-
dud hinnale, on suwiniisu kasvatus olnud tajuw palju mada-
lamate jaaktide juures kui odra kasvatus. Kaerakawatus on olnud tajuw alles
nisukawatusest tunduvalt kõrgema saagi juures. Loomulikult järeases olu-
korras on põllumehed kasvatanud neid kultuure, mis neile on olnud tajuwa-
mad, mistõttu on laienenud toitterawiljade ja tardunud sõotterawilja külwi-
pinnad.

Kogu meie loomajõõtade jaak on olnud aastast 950—1000 milj. kv. jü., mis teeb loomühiku kohta aastast ainult 10,5—11,0 kv/jü.

Loomajõõtade jaak 1930—38.

	Loomajõõtade jaak milj. jü koffu	Loomühikuid koffu 1000	Kvintal jü ühe loomühiku kohta
1930	1025	864	11,9
1935	892	929	9,6
1936	938	923	10,4
1937	979	920	10,6
1938	1170	940	12,4

Loomade arv on viimastel aastatel suurenenud jõudsamini kui on toimunud jõddabaasi laienemine, mistõttu ka osalisel jõddakaldusel annab see end väga teravalt tunda. Arvestades meie loomajõdda baasi ja loomade arvu ning võrreldes seda keskmise jõddakulutusega kontrollkarjades, nähtub, et üldiselt peavad meie karjad $\frac{1}{3}$ võrra väiksema jõddakogusega leppima kui kontrollkarjad. Kontrollkarjade jõddakogus on peale karjamaajõdda ca 1500 jü aastast, kuid üldiselt peavad karjad leppima olemasoleva jõddabaasi tõttu ainult 1000—1200 jü-aastas. Meie karjade nõrga jõddamise põhjuseks on karjahuwidele koostõlastamata ja korrastamata jõddatootmine. Selle tõttu osutub paratamatuks igal aastal välismaalt jõddajõdda sissevedu, misjagune oli 1937. a. 45 milj. kg ja 1938. a. 23 milj. kg. Ostujõddada tarvitajateks on peamiselt kontrollkarjad ja kõrgema-toodangulised majapidamised, juures enamuses need, kes toodavad toitteravilja müügiks. Toitteravilja müügiist said varemadel aastatel tulu ca 20—22.000 majapidamist, kuid 1939. a. oli rikkimüüjate arv juba 37.000 ja niisumüüjaid 10.000. Teravilja müügiist saavad tulu ca $\frac{1}{3}$ majapidamisi, kuid $\frac{2}{3}$ majapidamistele ei võimalda teraviljakaitse erilist jissetuleku suurenemist. Need majapidamised on küll sunnitud tegema erafordsetes oludes ikalduse puhul, nagu oli see möödunud aastal Bõhja-Cestis, toitteravilja ostuga erafordseid väljaminekuid.

Kuna ostujõddad tarvitajateks on peamiselt karjafontrollmajapidamised, siis ostujõddada kühimus puudutab kõige rohkem 9—10.000 majapidamist või 7% talundite üldarvust.

Arvestades meie karjamajandust terwikuliselt, näeme, et meie karjadest on 90% tõuilmetu kirju kogu ning karjade keskmine toodang lehma kohta aastast on ainult ca 2100 kg piima. Kõikide kontrollkarjade keskmine toodang ulatub 2900 kg-ni. Sääraсте toodangute juures ei suuda meie karjamajandus anda praeguste pidamismeetodite juures jissetulekut, mis rajuks karjale tehtud kulutused.

Põllumajandusliku raamatupidamistalituse uurimused näitavad, et taludel tuleb piimajaaduste tootmine niivõrd kallisk, et see ei anna tagasi talule piimatootmiseks tehtud kulutusi ka jeni tehtud riiklike juurdemaksidega.

Põllumees ei saa praeguste karjapidamisviiside juures kätte neid tulutusi, mis on temalt nõudnud kari.

Piima tootmisfulud ja realiseerimishind

	Tootmisfulud fg kohta int.	Realiseerimis- hind fg/int.	Realiseeriti oda- vamalt int.	%
1938/39	8,9	7,8	1,1	12,5
1937/38	8,5	7,7	0,8	9,7
1936/37	8,2	7,1	1,1	13,3
1935/36	7,8	6,4	1,4	17,7
1934/35	7,9	5,3	2,6	33,3
1933/34	8,4	5,7	2,7	32,1
1932/33	8,7	4,7	4,0	46,0

Need on raamatupidamistalundite andmed, kus on karjatoodanguid kõrgemad keskmiistest toodangutest. Üldine olukord kujuneb veel kurvemaks. Raamatupidamistalutuse uurimisel selgub, et tänapäeva tegelike piimahindade juures peaks olema piimatoodang lehmalt aastas vähemalt 3000—3800 fg, et saavutada karjapidamisele normaalset tajuwust. Sääraseid toodanguid võimaldavad ainult tõukarjad, kelle keskmine toodang on 2500 majapidamises ca 3600 fg piima. Karjaaretus ei jõua meil lähemal ajal jellele tajemele, et toodanguid saavutada, mis oleksid tajuwad põllumehele praeguse karjamajanduse arendamise ja edustamise wõtete juures.

Piima fg-i tootmisfulud erijuurtega toodangute juures

Piimajaat	1937/38. a.	1938/39. a.
	int.	int.
alla 1400 fg	14,8	14,0
1401—1800 "	12,2	12,3
1801—2200 "	9,6	10,5
2201—2600 "	8,9	9,4
2601—3000 "	8,3	9,1
üle 3000 fg	7,7	8,1

Meie karjamajanduse seisundit terwilijalt wõrreldes terwiljakaswatu-
sega näeme, et:

1. toitterawiljade kõrgeid hinnad on sõrseerinud otstarbetult toitterawiljade külwipindade ja lo-
gusaakide suurenemist;

2. hästitajuwate toitterawiljade kaswatamise kõr-
wal on karjamajandus ka preemiate puhul praegusel
majandamiswiisil ebatajuw;

3. karjajõdda baas on korraldamata ja kariloomad
kannatamad alatoitluse all;

4. aastas oleme wedanud jisse 23—45 milj. fg karja-
jõujõdda;

5. omamaa jõddatoodanguga wõrreldes on kaswa-
nud loomade arm suuremaks jõddabaasi laiendamisest.

Olukorra parandamiseks on vajalik, et

1. tootteraviljade hinnad oleksid vastavad tootmisvuludele;
2. sissemeetud välisjõusööta asendaks edaspidi omamaa karjajööd;
3. tasumaks karjamajapidamiseks edaspidi karjamajandus juunduks odavamale loomajõödabaajile.

3. Eesti oma kliimatilise ja geograafilise asendiga on põllumajandusjaaduste väljaveorigina määratud ekstenziivseks karjamajapidamiseks.

Üheks tähtsamaks puuduseks kutsuhariduse puudumise kõrval, mis meie väiketalundid pole suutnud arenemises sammu pidada keskliste ja suuremate majapidamistega, on asjaolu, et hinnapoliitika puuduliku juhtimisega pole suudetud loomapidamist kujundada tasumaks majapidamisharuks. Suur tööintensiivne loomapidamine, eriti linnu-, sea-, kuid ka veise- ja lambapidamine on tootmisala, millele tuleb rajada inimtööjõurikka väikemajapidamise korras.

Kui meil teravili sai siseturul hinnakaitse 1930. a. ja määral, et põllumehel makstud müügihind on alati rikkalikult tajunud tootmisvulud, siis meie tähtsamale põllumajanduse müügijaadusele võile kindlustati hind alles 1933. a. lõpul, kuid jeejuures tasemel, mis alati on jäänud märkja alla meie keskliste tootmisvulude.

Rõikide toimejaaduste — teravilja, lina ja kartuli — otsene müük on olnud alati tasumam kui maajaaduste väärimine loomapidamise kaudu. Seepärast on keskised ja suuremad majapidamised, millised eijjoones on taimejaaduste müüjad, töötajude ja kapitalide akkumuleerimise seijukohalt olnud paremas seijukorras, kui väikemajapidamised. Sellest ongi tingitud, et väikemajapidamised arengus edasi pole suutnud jõuda, kuna teised suuremad seda jiski on teinud, kuiqi aeglaselt.

Loomapidamises ja eriti piimakarja arendamisel oleme seadnud eeskujuks kõrgekultuurilise Taani. Taani piimakarjapidamise tootmistingimused — looduslikud ja majanduslikud — on mitmeti hoopis erinevad meist. Taanist eeskujuj võttes ei saa meie rakendada kõiki Taani võtteid ning seetõttu oleme karjamajanduse arendamisel sattunud ummikusse. Oleme unustanud, et Taani asend on Lääne-Euroopa tähtsamate karjajaaduste turgede juhtes hoopis joodsam, mis võimaldab märkja intensiivsemat välismaisele ostujõusöödale rajanavat karjapidamistviiji. Sellekohaselt on Taani põllumajandus välja arendanud ka koduste põhijõötade tootmise, mille aluse moodustab valguvaene, kuid kõrge ha/saagiga juurvilja talveks ja hea kultuurheinamaa juveks. Sellekohaselt ongi kujunenud n. n. intensiivne Taani tüüpi piimakarja tootmistviis: juvel karjamaajööd (kõrgete toodangute puhul lijak jõusööd) ja talvel valguvaene juurvilja ja valgurikkad õlikoogid.

Meie ei saa Taani eeskujuj jälgida kahel põhjusel: turgede kauguse ja meie jaaduste madalate hindade pärast on põllumehel makstavad piimahinnad madalad ja jõusöötdade hinnad seewastu kallimad. Seetõttu tuleb meil loomajõödabaas rajada ekstenziivsemale kultuurile — niidule ja karjamaale, mida tõhusalt peavad täiendama kodused jõusöötdad, juurvilja ja filojööd.

kujutab enesest wahelüli terawilja- ja karjakašwatusmaade wahel, ei ole karja- majandusfaadustega maailmaturul wõistluswõimeline paremas geogr. asendis olevate intensiivsete karjamajanduse maadega, kus karjapidamine rajaneb juurel määral ostujõu jõõtade kasutamisele.

Geesti karjamajandus oma asendi tõttu tuleb seepärast rajada tasuwamaks majandamiseks jõõdabaasilt odawamatele jõõtadele, esijoones rohumaasaadustele, s. o. ekstenziivsemale majandamismiišile, mille sihtiks senisest kõrgema toodangu saawutamise odawama jõõtmismiišiga, — kalliste jõujõõtade asemel.

Geesti karjamajandust wõrreldes Taaniga näeme, et

1. karjatoodangu arendamisel ei ole meile Taani eeskujuks;

2. kari wäärindab meil praegu jõõdad ka riiklikude preemiate juures 1—2 senti ju kohta alla tootmis- kulude;

3. seniste kõrgete ja juurte karjasaaduste eksport- kooguste asemele kujunegu üksiktalule tasuwam karja- majapidamine kodumaal küllaldasel hulgal toodeta- wate odawamate jõõtade kaudu;

4. omamaa karjajõõtade tootmine kujunegu tundu- walt odawamaks ja wälismaa jõõtade sissewedu edas- pidi wähenegu.

4. Odawa loomasjõõda tootmise eeltingimused on korraldamata.

Odawamaks karjajõõda wõimaldajaks on meie oludes heina- ja karjamaa, kuid enamuses on need praegu meil veel säärašes seisundis, et heina korista- mine läheb wõrdlemiži kulufaks ning karjamaade saagid ei wõimalda looma- dele wajaikku jõõta, eriti kešwme kuuwemal perioodil, mil rohukasw on aeglasem.

Talundite heinamaadest on ainult 4,6% kultuurheinamaid ja karjamaadest 1,8% kultuurkarjamaid. Suwiseks karjatamiseks on soowitaw piimakarjale rajada kultuurkõpleid, kuid waatamata senisele selgitustõõle oli neid 1939. a. põllumajanduse loenduse andmeil kahjuks ainult 4257 talundis, s. o. 3% talun- dite üldarwust. Teistes talundites on juures enamuses karjamaad seisundis, et nad ei wõimalda karjale küllaldaselt jõõta ja looduslikult madala saagiga heinamaalt heina koristamine juure inimtõõjõu nõudluse juures teeb karjajõõda kallimaks, kui kari juudab selle eest tagasi anda.

Talundite maadest wajab veel põllust 150.000 ha-ri kiwidest puhastamist, heina- ja karjamaadest nõuab 400.000 ha-ri laastamist, kiwidest puhastamist ja juurimist. Põllupinnast wajab 200.000 ha-ri, heina- ja karjamaast aga 700.000 ha-ri kuiwendamist. Need on tõõd ja ülesanded, mis wajawad kiiret lahenda- mist ja korrastamist, et luua eeldusi põllumajanduses oda- wama karjajõõda tootmiseks. Siigwee kõrwaldamiseks põbudelt, heina- ja karjamaadelt on arutatud weeühijused, misjuuseid tegutšes 1939. a.

703, kuhu oli liitunud 28.000 majapidamist, s. o. $\frac{1}{5}$ koogu riigi talunditest 212.000 ha-se tulupiirkonnaga, kuhu kraamide kaemamiseks weeühijused on kulutanud 3,1 milj. kr., selles riigi toetus 2 milj. kr. Peale selle on riik kaevanud veel omal arvel hulga weejuhimeid ning on kulutanud weejuhimete peale kokku üle 6,7 milj. kr. ning 7700 km pikkuse weejuhimestituga on loodud eeldused 240.000 ha-ri kuiwenduseks.

Weejuhimete kaemamisega wabastati juured piirkonnad liigweest, kuid ühtlasi kadus seal ka endine weerikas tekkonnas kasvaw taimeestik, kutsudes esile weeühijuse piirkonnas uudismaid ülesharimata taludes senisest juuremat heina puudust. Weeühijuse tööd on meil lõppenud kraawi kaemamisega. Kuiwendatud piirkonnad on jäänud enamuses aga ülesharimata ja seiwad sääraselt kasutamata juba 10—15, osalt ligi 20 aastat. Praeguste uudismaade ülesharimiswiiside juures toimub kuiwenduspiirkonnas maade ülesharimine esijoones juurematel ja tekmise suurusega talunditel ning väga wähesel määral wäikemajapidamistel. Wiimastel jääwad küll senise uudismaade harimise wiisi juures püüdes, paljude weeühijuste piirkonnas ajeljewad maad saaki wõimaldamata, pikemaks ajaks kasutamata, kuid majapidamisel tuleb küll aga tajuda, wastawalt arwestatud tulukujule, igaaastast weeühijuse kraawikaemamise ja korrashoiu maksu. Nii kujuneb tegelikult wäikemajapidamisele kui ka paljudele teistele majapidamistele tulutootaw weeühijuse kraaw tulude suurendamise asemel uute maksude liigandajaks.

Ei waja eriliselt põhjendamist, et talundite metstikud rohumaad on tähtsamaks takistujaks odawama karjajõdda tootmisel, kuid ühtlasi ka takistuseks põllumajanduse mehhaniseerimisel, intensiivseerimisel ja põllumajanduse edukäigule üldiselt.

Rohumaadest on meil ca 0,9 milj. ha niitu ja 0,7 milj. ha karjamaad säärasel metstikus olukorras, mille tekmine saak on esimesel ca $\frac{1}{5}$, teisel $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{7}$ põllu omast, mille saagid meil on ka alles väga madalad, naabermaadega wõrreldeks ning mis veel pahem, nende ja akide tõus ha-lt on 20 iseseiswusaasta kestel olnud äärmiselt tagasihoidlik. Ka mõnede põlluwiljade juures on see läinud isegi tagasi, nagu odral, linal, ristihelinal. Metstikuis rohumaas puhkab meil veel hiigla tootmisreserw, mille mobiliseerimine aga nõuab investeeringil ca 200—250 kr. ha-ri kohta. Wiimastest on aga juurem osa kulunud töökulud ja poolikult rakendatud perekonnaliikmete tööhõudu meile wäiksemal taludes leidub. See lijatöö ei maksa praktiliselt midagi, selle aktiveerimine tõstab aga tulusid, kuna ta uudismaade ülesharimisel ära kasutatakse tootmisbaasi laiendamiseks, mis ka edaspidiseks tööhõu ratsionaalseks kasutamiseks loob wäiketalundile soodsaid eeldusi. Riigi abist ei pääse aga uudismaade harimisel mööda ja seda tuleb jatkata senisest intensiivsemalt eriti wäiketalundite juures, kellel puudulik meejõud ja kapitaliwaesuse takistawad seda tööd, mis on aluseks nende majapidamiste intensiivsemale korrasujele. Praegu aastaks ülesharitaw norm, umbes 20.000 ha, näib olewat jõukohane ja loodetawasti juudetakse seda ka kultuuris pidada, kui ainult wäetiste ja heinaseemne saamises ei teeki takistusi. Heinaseemne tootmine wajak eriliselt tähelepanu. (Riigimõisjad tootma!)

Liiga kiire murrang põllumajanduses, nagu üldse majanduses, pole soovitatav, kuna traditsiooniliselt talitaw põllumees ei jõua waimelt sammu pidada

majanduslike ja forrastuslike muudatustega, mida toob uus majandamisviis talle.

Uudismaa harimine ja kultiveeritud rohumaajamine on olulised just seepärast, et need viivad meie põllumajanduse arengu õigesse roopasse — odavale rohumaale ja aegadele põhjendavale veiejapidamisele, — mille kaudu põld hakkab jaama enam laudajõnnikut, mille tagajärjel jaagid ei jää tõusmata ka jaal. Märkime veel lisaks, et metsiku niiduheina töökulu ühe jõötühiku kohta on ümmarguselt kolm korda kõrgem, kui põllu- ja kultuurniidu heinal.

Veelude ratsionaalne korraldamine põllul, niidul ja karjamaal, kivide kõrvaldamine põllult ja niidult ja otstarbekas uudismaade ülesharimine on esmajärgulised tööd odavamaks karjajõdda ja põllukultuuride tootmiseks.

Maaparandustööde teostamine on põhikulutuste tegemine selleks, et maa viljatuse tõuseks.

Sinimates odava loomajõdda tootmis-eeltingimusi näeme, et

1. praegusest põllupinnast vajab kuivendamist $\frac{1}{4}$, heinamaast $\frac{1}{2}$ ja karjamaast üle $\frac{1}{3}$. Põllud on ulatuslikult veel kividest ja ei võimalda kallimate masinate ja töövahendite rakendamist;

2. riiklike toetuste faasabil on 7700 km. pikkuste peameejuhetmetega loodud eeldused ca 240.000 ha kuivendamiseks ja ülesharimiseks, kuid nendes piirkondades on maad enamuses ülesharimata ja seisavad jääraastena juba aastaid.

3. Metsiku niiduheina töökulu ühe sü kohta on kolm korda kõrgem, kui põllu- ja kultuurheinal.

Odava loomajõdda tootmise korraldamiseks on vajalik:

1. arendada liigvee all kannatavate piirkondade kuivendamist, põldude ja heinamaade kividest puhastamist, mis võimaldaks masinate ja otstarbekohasemate töövahendite rakendamist ja karjajõdda odavamat tootmist;

2. uudismaade ulatuslikumat ülesharimist tuleb arendada vesifondade kaupa ja eesjoones ülesharida vähem kulunudvad piirkonnad.

3. Runa rohumaadele rajatud veiejapidamine viib meie põllumajanduse õigetele radadele, siis peab riik loobustama ja toetama sellega seotud tööde ulatuslikku teostamist.

5. Maade korraldus kujuneva elujõuliste majapidamiste loomise reformiks.

Runa talundi korraldamine oleneb väga palju tema välisest kujust, mille kohaselt kujunevad jaaduste tootmise kulud kas kallimaks või odavamaks, siis on erilist tähelepanu pühendatud maade (krundi) korraldamisele. Maade korraldamine kuulub oma iseloomult põllumajanduse põhivarade üleshitamise hulka. Seepärast peab see töö olema väga põhjalik ja eriti talundi suurule kujundamisel.

Exhibiti nr. 10

Talude fruntimist on vaja tingimata kiirendada, kuna ainult frunditud talu pakub eeldusi ratsionaalse põllumajanduse arendamiseks. Ühismaid maevalt teegi kultiveerima hakkab. Samuti langeb ka hool jülu- ja lapitaludes oma maa eest, liiatigi kui on teada, et ümberkorraldamised on tulemas. Nii pidurdab aeglane fruntimine aga meie põllumajanduse arengut aastate wiisi. Praegusel kiire edenemise ajajärgul on see suureks kaotuseks.

Wiimase ajani toimus maaforraldustöö meil küll erakordselt aeglaselt ja 1929. a. loenduse andmeil oli 3 ja rohkema lahusmaatükiga 48.824 ehk 35% foku talunditeft. Müüd on alanud tunduvalt hoogsam maade korraldamistööde teostamine, kuid kahjuks on see kujunenud praegu esijoonel ainult talude fruntimistööks, kusjuures on jäetud tahaplaanile elujõuliste ja tootmiswõimeliste majapidamiste loomise küsimus. Kuna maade korraldamine haarab oma alla väga suurt talundite arvu, siis peaks ta sellejuures eriti esile tõstma elujõuliste majapidamiste loomise probleemi. Maadekorraldamine peaks kujunema meie teiseks maareformiks, mis lahendaks koos talude maade fruntimisega ka nende otsustarbehajase juuruse küsimuse wõimaluste piirides ja aitaks luua elujõulisemaid majapidamisi koos riigi tagawaramaade kasutamisega. Talundi optimaalne juurus on olenew küll paljudeft teguriteft, kuid ta peab olema vähemalt jäärane, et wõimaldab ühel perekonnal tööjõu täielikku rakendamist. Kahjuks kuni wiimase ajani maade korraldamisega ei wähenatud elujõuetute majapidamiste arvu ja maadekorraldus on jätnud elujõuliste majapidamiste arendamise probleemi ulatuslikumalt rakendamata ning on seadnud oma peamiseks eesmärgiks talu maatükkide fruntimise ja piiride korraldamise küsimused.

Tajuwamale majapidamisele eelduste loomiseks on wajalik:

1. teostada kiiresti talude fruntimine ja maade korraldamine;
2. maade korraldamisel peetagu wõimaluste piirides jilmas arwukamalt elujõuliste majapidamiste loomist.

6. Talundite maakasutus kujunegu wastawalt talundi suurusele.

Selpool nägime, et wäiketalundid on oma maakasutuse ja majapidamise korrastamise kujundanud suurtalundite eeskujul, sealjuures ei suuda anda wäiketalundid (1—5 ha juuruses) isegi oma perekonnale äraelamiseks wasta-waid toitaineid. Wäiketalundite maakasutus on seni olnud väga eftenjiiwne. Kuna neis on aga ulatuslikult tööjõudu, siis praeguaste majapidamismiswiiside juures on jäänud Konjunktuurinstituudi arwestusel alla 20 ha-ri majapidamistes tööjõud põllumajanduses rakendamata 22.000 töötajal ning on poolikult rakendatud lihts 38.000 töötajal.

Wastawalt wäikemajapidamise iseloomule ja eeldustele, et seal on olemas juured inimtööjõu rakendamata ülejäägid, olgu need majapidamised jeniist palju intensiivsemad. Kuna praegu on wäikemajapidamistes (alla

5 ha-ri) põllumajanduse loogoodang ühe töötaja kohta kolm korda madalam keskmine juurusega talundist, siis väikemajapidamiste intensiivsemisega loome jelles asuwatele elanikkudele paremad elamiswõimalused ning rakendame nende inimeste tööjõu rahwamajanduse tootmisprotsessi.

Erilist tähelepanu pälwib see küsimus piirkonnis, kus asub tihedamalt väikemajapidamisi, kuna nendel kõrwalteenistuse leidmine on väga raske-
datud.

Waadeldes meie juuremate sotsiaalsete kihiluste elatistaset nende sisetule-
fute seisukohalt, arvates seda ühele töötajale s. o. mehe ja naise teenistuse kesk-
misele, näeme, et on (L. Seppa andmeil)

1. a)	Liigiteenija-ametniku keskmine aastapalk	kr.	1080.—
b)	Töötaja brutotoodang talus üle 50 ha-ri	"	899.—
2. a)	Töölise keskmine palk juurtööstuses	"	786.—
b)	Töötaja brutotoodang talus 30—50 ha-ri	"	733.—
3. a)	Töölise keskmine palk wäiketööstuses	"	622.—
b)	Töötaja brutotoodang talus 20—30 ha-ri	"	602.—
4. a)	Aastatöölise keskmine palk põllutöös	"	542.—
b)	Töötaja brutotoodang talus 10—20 ha-ri	"	461.—
5.	Töötaja brutotoodang talus 5—10 ha-ri	"	305.—

Wäiketalundite olukord on seega tegelikult veel raskem seni kõige halwe-
maks peetud kihitusest — põllutöölisest.

Wäikemajapidajatele kohased tuluandwad põllumajanduse alad (näit. kanakaswatus, aiandus, seemnekultuurid) on enamuses nende majapidamistes rakendamata jäänud.

Saaduste ühine ost ja müük on väikemajapidajatele rõhuwas enamuses tundmata. Mitmesuguste kõrwaltoõdena kodukäsitööde ühisturustamine on väikemajapidajate keskelt tekkimata ja organiseerimata ning kodukäsitöö väike-
majapidamisele lija-tuluallikana on leidnud rakendust seni peamiselt meeste juures. Ühine põllutööriistade kasutamine on väikemajapidamistes ainult osaliselt tarwitusel.

Wäikemajapidamiste majandusliku olukorra parandamiseks peab kujunema elawaks väikemajapidamiste osawõtt nende teenistuses seiswatest ühistegelikkudest asutustest. Selle rakendamiseks on kõigepealt majalik lahendada kohane selgitus-, nõuandetöö ja organiseeri-
mise küsimus wastawalt kohalikkudele oludele.

Wäiketalundite kuni 20 ha maaga majapidamiste intensiivsemise ja sealse rahwastiku sisetuleku ehk sealse tööjõu produktiivsuse tõstmine on meie põllumajanduse üheks tähtsamaks majanduslikuks ning sotsiaalseks probleemiks. Kuna nad omas arengus vähemalt wimmased 10 aastat on paigal püütnud samal ajal, kui keskised kuigi väikest aga ikkagi märgatawat edu on näidanud, tuleb awastada arengut takistawad tegurid ning neid radikaalselt kõrvaldama ajada.

Tähtsamate eeldustena väikemajapidamiste intensiivsemiseks tuleb märkida 3 tingimust:

1. Kapitalide juhtimine põllumajandusse senisest rikkalikumalt, et ka kapitalitehwadel väikemajapidamistel awaneks wõimalused teostada põhiparandusi (melioratsioonid, maade lupjamine) ning

joetada ajakohaseid ehitusi ja majainaid. Põhiparanduste teostamine on esimene eeldus toodangu tõstmiseks ja enne nende läbiwiimist pole pinda mingil propaandal majapidamise intensiivimiseks.

2. Hinnapoliitikat tuleb juhtida järaselt, mis loob loomapidamisjaadustele tajuma töötasu eeltingimused, sest väikemajapidamiste turutoodang koosneb ja peabki koosnema töönteniise loomapidamise jaadustest. Gestis on loomapidamisjaaduste hinnad niihästi absoluutselt kui ka oma mõttelise ostujõu poolest madalamad Euroopas. Ka kuna meie tööstus ning selle kaudu ka tööstustöölise palgad on kaitstud kõrgete kaitsetollidega, siis pole midagi loomulikumat, kui see, et väikepõllumehel tema töö eest õiglase tasu kindlustamiseks tõstetaks siseturul loomajaaduste hinnad tasemele, mis tootmist tasub.

3. Tuleb kutseharidust lewitada nõuandetöö ratsionaliseerimise kaudu. Tuleb tõsta selle efekti. Kutsehariduse levitamine põllumajanduse koolide kaudu. Tuleb lülitada need ühtlase põllumajanduse edendamise süsteemi. Nõuanne tuleb teatud aladel teha tegelikele põllumeestele seniisest kätteaadavamaks ja nõuandjad — tööpiirkonna konsulendid — teha vastutavaks tööpiirkonna põllumajanduse arengu ja edu eest. Seniise süsteemi puuduseks on, et see edu on väga lähedalt sõltuv olnud konsulendi isiklikust tublidusest ning heast tahtest. Seepärast pole näit. uudismaade ülesharimiseks vajalikku traktorijaamade võrku suudetud arendada ühtlaselt: on konsulendi piirkondi, kus 10—15 traktorijaama võistlevad üksteisega töösaamises, kuid selle kõrval ka teisi, kus ainult 1—2 traktorijaama, ning uudismaade künd äärmise tüliga seotud.

Põllutöökojal on olnud kasutada viimase nelja aasta jooksul nõuandetööks ja maaelu forrastuseks jamapalju riikliku toetust, kui on seda kulutatud meil põllumajanduslikuks nõuandetööks kogu riikliku iseseisvuse esimesel 15 aastal, kuid väikemaapidajatel on olnud võimalik neist toetussummadest viimase ajal väga vähe osa saada. Nende omal kestusel puudusid aga tegemise arendamiseks vastavad majanduslikud võimalused. Väikemajapidamiste elujõuliseks kujundamine tuleb teostada koos maakorralduse ja süsteemikindla piirkonna-nõuandetööga seoses teiste majapidamisega, kusjuures:

1. forrastatagu need vastavalt väikemajapidamiste iseloomule — intensiivsemalt, rakendades väikemajapidamiste seni poolikult kasutatud tööjõu täielikult rahvamajanduslikku tootmisprotsessi;

2. vajalikkude ostude teostamiseks, toodetud jaaduste turustamiseks ja töötlemiseks koondagu väikemaapidajad vastavate ühistegelikkude asutuste ümber.

7. „Odava välistööjõu“ sissevedu ei lahenda meie põllutöölise kriisi.

Põllumajanduse enese, arenema tööstuse ja muude majandusalade töömahu suurendamise ning tööaliste arvu väikese tõusu tõttu (mis omakorda tingitud rahva madalast loomulikust iivest) on meil ühiskond majandusalad jattunud tootmise laiendamise puhul viimastel aastatel tööjõudude hankimise

sel üksteisega paratamatuse võistluse. Pole ime, et põllumajandus kui ühki-
kui majandusaladest kõige vähem ja mõnigi kord liiga plaanitult soodustatu,
on selles võistluses alla jäänud ning neil tingimustel on siin kujunenud õige
terav tööjõupuudus. Selle leevendamiseks on leitud kõige lohasemaks teeks
Läti, Saksa ja ajalt mõnede teiste maade eeskujul välistöölaliste sissetoomine,
nimelt Poolast.

Poola põllutöölisi oli Gestis: 1937. a. juulil 695, 1938. a. juulil 3811,
1939. a. juulil 4756.

Seega on välistöõjõu kasutamise tendents järjult tõusew ning selguetu
on, milliseks kujunewad nõudmised põllutöölisitele järgnevateks põllutöö hoo-
aegadeks. 1940. a. juuliks on toodud välispõllutöölisi sisse ainult pool eel-
mise aasta määrast. Kuid tuleb arvestada erafordset aega, samuti ka asjaolu,
et tänawu tõsisemalt mõeti oma wabade tööjõureserwide mobiliseerimist esi-
joones Betjerimaal, kus registreeriti põllutöölisi üle 1200 isiku.

Tumedaks tegi tulewikupildi see, et polnud ette näha ka mingit konkreet-
set kawa, kuidas sellest pahest üldse võimalik on wabaneda, sest senised kogemused
on näidanud, et odawa välistöõjõu sissetoomine otse
õhutada oma tööjõudude lahkimist põllumajandusest.
Ja lahkwad esijoones just paremad ja wäärtuslikumad tööjõud, kes on ära-
tundmised, et nende töövõimet tajub põllumajandus liiga madalalt. Selle
negatiivse selektiooni mõju ei wõi põllumajandusele awaldumata jääda, kui
ta kestab pikemat aega.

Wastupidist liikumist, s. o. teistelt majandusaladelt põllumajandusse, on
aga raske oletada üegi tugewa majanduskriisi saabumisel, mida kinnitawad
meie omaigi kogemused aastailt 1931—34.

Erialgseil kogemusel on igatahes selgunud, et wälise tööjõu sisse-
jetoomine on meie põllumajanduse teinud wäga oht-
likult rippumaks wäljast tööliste saamise võimalus-
test, seades lisaks põllumajanduse arengu sõltumuse wäga
labiilseist poliitilistest konstellatsioonidest.

Wälistöölaliste kasutamine saab olla ifka ainult paremate võimaluste puu-
dumisel sallitaw pahe, millest peab wabanetama nii rut-
tu kui võimalik, aga mitte katsuma sellele rajada oma tähtsaima
majandusala tulewiku.

Wälistöölaliste reeglina kasutamise wastu on küllaldaselt kaaluwaid põh-
jendusi. Eriti nende kasutamise ebakindlus, sest nagu kogemused näitawad,
ei saa kunagi ette näha, millised taktistused nende saamisel ja kasutamisel wõi-
wad järsku esile tertiada. Edasi juba mainitud asjaolu, et nende kasutamine
on wiinud meie põllumajandusliku tööturu loomuliku lahenduse weel suure-
mate raskuste ette, millisest olukorrast pääsemiseks pole mingit reaalselt wälja-
waadet. Wälistöölaliste wähenõudlikkust ja odawust on peetud selleks ideaalseks
wahendiks, millega ohjeldada meie oma põllutöölaliste nõudlikkust ja palkade
hoogjat tõusu. Otsie kurioosumina on aga selgunud, et just need „wähenõud-
likud“ poola tööliised on awastanud oma streikidega toitlustamise ja korterite
pärast meil tegelikult walitfenud olukorra puudused, juhtides nii põllutöökoja

tähelepanu ka sellele, et põllumajanduse arendamise probleemidesse kuulub ka põllutööliste probleem. Kuna taludes kuni 30 ha, millele kuulub 50% kogu töötajaid ja juurusrühmas 30—50 ha, millele kuulub üle 30% tulundusmaast, nende hulk ulatub ainult ¼-ni kogu töötajate määrast, siis on kaheldaw, kas tööpalkade mõõdukas tõus põllumajanduses ka käitismajanduslikult nõnda väga mõtlemapanew ongi, kuna $\frac{3}{4}$ — $\frac{4}{5}$ osa töötajate juures jääb töötasu ettevõtjale enesele. Ka rahvamajanduslikult ei wõi tõuswate tööpalkade wastu rääkida, sest palgad pole siin mitte ainult kulupost tootmistuludes, waid osa rahwastiku sissetulek — tulu. Majandus peab tootmise organisatsiooni ise kohendama wastawalt tõuswatele palegadele, et tootmine pidewalt ilma kahjudeta wõimalik oleks.

Wälis töölistel on igal aastal wahelduwad, meie oludega kohanemata ja umbkeelsed, kellega tegeluses küllaltki raskesti ja selle töowiljakust lihtsaks eriti kõrgeks hinnata ei wõi. Wiimane asjaolu teeb nende kasutamise ka majanduslikult küllaltki mõtlemapanewaks.

Eriti raskesti tabab odawa wälis tööjõu kasutamine aga kõiki meie ratsionaliseerimise ja töowiljakuse tõstmise püüdeid, sest odawa tööjõu küllaldane saadawus uinutab sellejuunalised taotlused. Progressiiks on waja teatud piinuwust, mis paneks mõtteid selle küsimuse ümber liikuma ja hoiaks küsimuse elawil. Ühtlaste palgade juures, kus taju ei maksta mitte tükitöö alusel töötulemuste suuruse järgi, niwelleerub töowiljakuse tase just halwemate töötajate taseme kohajelt.

Odawate, wähenõudlike ja õppimatute wälis tööliste eelistamine takistab talutöölistkonna kui kutse uhkuse ja iseteadwuse tekkimist ja kaswatamist, mida ei suuda enam parandada kaua teeninud põllutööliste premeerimine. Et soodusta see ka töölistkorterite ehitamist (wõi jüski, sest poolakate juures oli ka põllutöökoda ise nõudlikum teenijate ruumide juhtes!) ja püüwama põllutööliste kaadri loomise taotlusi, mida väga tõsiselt kahtsema peab, sest elamistingimuste parandamine abielus talutöölistele maal on meie põllutööliste friiji lahendamisel küllaltki olulise täendusena küsimus.

„Odawa wälis tööjõu“ rakendamiseft meie põllumajandusse, näeme, et

1. wälis tööjõu kasutamine on ainult ajutine kergendusabinõu, mis otse takistab meie põllumajanduse tööturu loomulikku lahendust;

2. edendab oma tööjõu põllumajanduseft ärawalgumist;

3. odawa tööjõu saadawus ei wirguta tööjõukaastust ratsionaliseerima, s. o. töowiljakust tõstma, ilma milleta ei saa toimuda palgade ega elatistajeme tõus;

4. „odawa“, meile kohanemata, õskusteta ja umbkeelsete tööliste kasutamine takistab põllutööliste seisuse kutseuhkuse ja püüwama kaadri loomise taotlusi.

8. Tööjõu puudus põllumajanduses lahendatagu tööturu senisest parema organiseerimise ja põllumajanduse mehhaniseerimise kaudu.

Uhe tööjõupuuduse lahendamise vahendina tuleb silmas pidada ratsionaalselt teostatud mehhaniseerimist, peab tõstma toodangu tötötaja kohta ja or loomulik, et sellest osa saab ka töötaja — olgu palgatöoline või talupidaja. Selle kaudu toimuv elatistase tõus ja eeldused sotsiaalsete olude paranemiseks põllumajanduses peaksid ije pidurdama maalt walgumist. Mehhaniseerimise kaudu wabaks jääw töötõud tuleb aga kasutada majapidamise intensiweerimiseks ja toodangu edajiseks tõstmiseks.

Mil määral suudab mehhaniseerimine lahendada töötõu-kriisi?

Muidugi wabastab mehhaniseerimine ka töötajaid põllumajanduslikust tootmisest, kuid meie põllumajanduse struktuuri juures (wäiketalandid) siiski tagasihoidlikult, kust ta wabastab enamikus ainult osa töötõust, ei suuda aga asendada üht termet töötõudu — inimest, mis wäikemajapidamises tihti tähendab 25—50% kogu töötõperest. Tötötajate wabanemine toimub esijoones seal, kus need ei leidnud seni täielist rakendust ning olid wajalikud ainult töönõudluse kõrghooaegadel. Siin võib masin töötõppuõid tasandades wabastada otsest töötõtajaid.

Tötötajate arv meie põllumajanduses on 1929—39. a. langenud 10840 wõrra, sellest on olnud palgalisi 10241. Samal ajal on aga põllumajanduse töötõmaht suurenenud sama kümne aasta jooksul 45 milj. töötõundi ehk ca 26.000 töötõtaja wõrra. Mehhaniseerimine suudab siin ülimalt tasa teha töötõmahu suurenemise, ei suuda aga asendada lahkuwaid töötõliõi. Selletõttu põllumajanduse töötõpinge on praegu tunduwalt tõusnud.

Kuna meie põllumajanduse waldawa enamiku moodustawad perekonnatalundid, aga pole loomuliku arengu juures ette näha mingit rewolutsiooni põllumajanduse struktuuris, siis on põllumajandusliku rahwastiku suhtes oluford normaalne kui see absoluutse suurusega on püõin. Wäheneda mõiks ta ainult sel korral, kui perekonnad wähenewad, s. o. laste arv langeb. Seda ei tohi aga lubada, kuna see ähwardab rahwa tulewikku. Suurenewad perekonnad, siis peabki põllumajandus selle rahwastiku juurdekaswu osa ära andma teistele majandusaladele, kuna muidu ma waeõustuks.

Masin toob endaga majapidamise kaasa rea kindlaid kulusiõ — kapitali % nõudluse ja amortisatsioon (sest masin wananeb ja häwib ijeõi kasutamist seistões) — waatamata sellele, kui palju masinat tarwitatakse. Need koormamad tooteõhikut seda enam, mida wähem sellega toodetakse.

Meie talundeis, mis ümmarguselt 40 ha juured ja kus 13—14 ha põõdu, samapalju niite, on meie tawalisematel masinatel aastas teha ainult osa sellest töötõ, mis need mõiksõid teha. Terawilja pindala on ümmarguselt 6—7 ha, mille külwamiseks 1,3—1,4 m töõlaiusega reaskülwimasinal kulub ainult 2 päewa, jama kaua keõtab selle lõõfus. Mõõlema masina töõhooaeg mõiks aga aastas olla wähemalt 20—25 päewa. Heinaniidumasinal oleõs töõd 4—5 päewa ümber, kui kogu niidupind oleõs masinatöõks kõhane ja põõlõheina oleõs 2—3 ha, masin mõiks aga töõtada samuti 20—25 päewa ümber. Kartulipõõtmismasinal oleõs harilikult kartulikaswatõuse ulatõse juures töõd waeõwalt 1 päew, kuna see mõiks töõtada 15—20 päewa.

Kui jeesuuges olukorras toodang ei tõuse ega palgalist tööjõudu vähendada ei saa, tähendab masinate kasutamise talupidaja elatistajeme alandamist, kuna masinatulude tulevad tajuda ettevõtja töö- ja kapitalituludest, mistõttu ka talude ülelaenuamine mehhaniseerimise teostamiseks on hädasohtlik.

Ratsionaalne mehhaniseerimine meie põllumajanduse struktuuri juures saab toimuda ainult masinate laialdase ühiskasutuse kaudu, sest nagu nägime, oleks ühes talus enamikule moodsaist põllutöomajainait liiga vähe tööd, et nende kasutamine end majanduslikult tasuks. Ühiskasutuse hüved avalduvad kõige efektiivsemalt suure kapitali jäästus, mis saamutatakse masinate ühise soetamisega. Ühele ojanik-omanikule langeb:

Kui ojanikke on	1	2	3	4	5	6	7
% masina soetuskulust	100	50	33	25	20	17	14
Soetuskuulu jääst igale ojanikule võrreldes eelmisega	—	50	17	8	5	3	3% ostuhinnast.

On märkimisväärne, et see kapitali jääst on kõige juurem masina soetajale siis, kui ühe omaniku asemel tuleb 2 ojanikku, jäästetakse termelt 50% masina ostuhinnast ojaniku-omaniku kohta. Kolmas ühisojanik jäästaks eelmisega võrreldes juba ainult 17% masina alghinnast (milline vähe eelmisega võrreldes!), neljanda ojaniku juurde tuleb toots jäästu ainult 8% jne. Sellest nii lihtsast tõest võime aga tõmmata väga tähtsaid järeldusi ühiskasutuse väljawaadete kohta.

Kõige juurema kapitalijäästu efekti saamutamine eelmise astmega võrreldes sellega, et masinaid kasutatakse senise ühe majapidamise asemel 2—3 talus. Keikmises talus ei sünnita normaalsete naaberlike vahetordade juures raskesti kasutada näit. kultivaatorit, reaskülwimajinat, ijeqi umbrohuäket, niidumajinat, kartulivõtumajinat, ijesidujat ja mõnda teist majinat kahes kuni kolmes majapidamises.

On ju siuliselt ükskõik, millised wormid tegelik masinate ühiskasutus võtab, kas ühistegeliku masinaühijuse, erariistade üürimise või ka lihtsast heanaaberliku wastastikuse ühiskasutuse kuju, kus ühel naabril on külwimajin ja käib sellega teisel abiks tööl, teisel aga niidu- või lõikusmasin ja aitab wastutasuks esimest lõikuse ajal. Tegelikult näib just, et väiksemate masinate — külwimajina, lõikusmajina, kunstväetiste külwaja, kartulivõtumajina — pidamine ei sobi ühijusele, on aga omal kohal üürimajinana või wastastikuse laenuamise masinana 2—3 talu rühmas, kus peremehelik hool nende eest hoolitsemisel ja töötamisel on juurem. Harva kasutatakse riistad jälle sobivad hästi ühijusele, jäägu siis näit. niidurull, kinnujuuri, nullakühwli, uudismaa-adra, ka kultivaatori, turbahundi, wiljapeksumajina, ka traktori, loomasöödajahu westi, heinajahwataja, kartuliauruta'a, jaetööstuse ja teiste sarnaste muretsemine nende ülesandeks.

Et odawuse pärast mitte liiga väikseid ja madala töövõimega masinaid osta, kus inimtööjõu tõhukraad on väga madal, tuleb ühiskasutamist ja wastastikust naaberlike aitamist laiendada ja juwendada niihästi inime kui ka meojõu alal. Suurem

masin vajab töötamisel tihti juuremat meeskonda, näit. rehepeksumasin. Siin on otstarbekohane kasutada juuremat masinat ja inimestega vastastikust abistamist, selle ajemel, et joetada väike ja väike töömõimega masin. Kartulimõtmismasin ja lõikumasin vajab töötamisel samuti 12—14 inimest, kui tahetakse masinat ja seojõudu otstarbekohaselt rakendada. Samuti on soovitatavam kasutada juurema töödõudlusega masinaid reaskiilvil ja mujal.

Mehhaniseerimise esimene aktiioon tuleb juhtida maaviljakuse tõstmisele: uudismaade ülesharimisele, nagu see juba toimimas, maaparanduste teostamisele ja paremale maaharimisele. Sellega tõstame toodangut töötaja kohta, mille arvel on võimalik muuseas senisest kiiremaks muuta ka kapitali akumuleerimist põllumajanduses.

Mehhaniseerimine üksi ei suuda veel lahendada tööliste puudust põllumajanduses, ning seepärast on tarvis selle kõrval organiseerida ka veel üldist olukorda tööturul.

Põllumajanduse tööjõu kriisi lahendamise üheks raskuseks on põllumajanduse töönõudluse suur hooajaline kõikumine. Kuigi töö parema organiseerimisega ja mehhaniseerimisega osalt hooajalisust vähendada saab, pole seda võimalik täiesti kaotada, eriti meie pika talvega kliimas.

Kuna hooajalisust põllumajanduses vältida võimalik pole, siis tuleb mõeldukalt pidurdada keffsuvel teiste hooajatööde laiendamist, mida 1939. a. juvel meil juba praktiseeriti. Neist teistest tövaladest võiks mainida järgmisi:

a) suvised maaparandused. Maaparandustööde alal tuleb senisest enam rõhku panna mehhaniseerimisele, mis vabastaks inimtööjõudu. Seni on sellele äärmiselt vähe tähelepanu pööratud;

b) teede ehitused ja parandused keffsuvel; ka siin tuleb leida senisest laialdajemaid võimalusi mehhaniseerimiseks raskete mullatööde teostamise alal;

c) avalikud ehitustööd; needki tööd vajavad senisest enam ratsionaliseerimist;

d) turbatööstused vajavad samuti ratsionaliseerimist ja mehhaniseerimist;

e) mitmejuugused metsatööd.

Tuleb märkida, et tootmiste laiendamisel tööstusel tuleks mõelda ka enam ratsionaliseerimisele üldse. Meie tööstustööliste palgad olid liiga madalad, eriti võrreldes põllumajandusega. Tuleb arvestada seda, et tööline kulub tööstuses märksa kiiremini läbi kui põllumajanduses, s. o. tema amortisatsioon on suurem, mille arvel peavad kõrgemad olema ka palgad. Tööstustööliste kõrgem palgataja võimaldaks mõõdukalt tõsta põllumajandusjaaduste hindu, muuta põllumajandust kasumamaks ja võistlusvõimelisemaks ning vabastada see riigi toetustest. Tööstus on võinud juba aastaid väga soodsais tingimuis akumuleerida kapitalile uuteks investeeringuteks, on aeg, et sellest kõigest osa saama hakkaks ka teised rahvakihid ja töölistfond, s. o. kogu meie rahvamajandus üldisemalt.

Kui välis tööliste kasutamist pole võimalik loobuda ja neid üldse tarvis peaks olema, siis tuleks meil esijoones kasutada neid just hooajatööstuses, nagu seda turbatööstus, ehitustegevus, teede ehitus jne., kuna siin on väljaõppimata töölisti kergem

juhtida kui põllumajanduses, kus nõutakse tööliselt itseisemust ja otustamis-
võimet tegetsemisel ja oludega palju suuremat kohanemist.

Oluline on aga organiseerida töömehendust põllumajanduses ja tuua välja
kodumaalt tihedalt asustatud väiketalundite piirfondadest kõik olemasolevad
inimistöajad referwid. Põhja- ja Narwatagujelt on saadud tänawu üle
1500 põllutöölise, seejuures tuleb märkida, et tänawu dieti esimest korda on
tööliselt käjile mõetud kodumaa tööajad referwide mobiliseerimine. Seda oleks
tulnud jühkindlast alustada juba enne seda, kui alustati wälis-töölise hõl-
toomist.

Põhja- ja mujal ida piiril on palju väikemaapidajaid, kes sooviksid
sealt ümber asuda siemaale. Ka seda protsessi tuleks soodustada.
Sellega suureneksid piiridäärised majapidamised, paraneksid sotsiaalolud ja see
mõjuks soodsalt ka rahwuspoliitilisest waatekohast. Kuna ümberasujad on tawa-
liselt suurte perekondadega, siis juudaks see oluliselt aidata lahendada ka põllu-
töölise puudust.

Loomulik tööajad kriisi lahendus põllumajanduses saab toimuda ikkagi ai-
nult rahwa jündimuse tõusu kaudu.

Meie rahwa loomulik iive on viimaseil aastail langenud äärmiselt mada-
lale, ümbragukselt 10/00 (wõrdluseks: Lätis on see 5,90/00, Leedus 11,9, Soome
7,7, Daanis 8,3 ja Saksas 6,60/00). Seejärgi wäike iive on aga ainult näi-
line. Meie elanike keskmine ea juures, mis on 45—50 aastat, on wajaklik jündi-
mus vähemalt 20—21/00, et rahwastiku arwu praegu sel tasemel ainult jäi-
litada, rääkimata iivest. Tegelikult oli jündimus 1930.—34. a. aga ainult
16,80/00, j. o. ümbragukselt 75% eelnimetatud normist. Sündimuse kiire
languse tõttu hakkab meil lähemas tulewikus paratamatult langema niihästi
rahwa arw üldse kui ka meid eriti huwitaw töötajate arw. H. Reiman'i
järele muutuks meil praeguse juremuse ja jündimuse määra püsides töötajate
arw tuhandetes umbes järgmiselt:

Aasta	Üldse	W a n u s a a s t a d		
		20—29	20—39	20—59
1934	666	167	309	521
1940	673	139	295	515
1945	679	128	285	521
1950	679	139	270	521
1960	666	126	258	507

On silmapaistew, et lähema wite kuni kümne aasta jookul jõuab meie
töötawa rahwastiku arw kulminatsioonile ja langeb sealt 1960. a-ks 1934. a.
tasemele. Erilist märkimist wäärib aga kõige jõulisemates aastates 20.—29. a.
töötajate arwu järjekindel ja tugew langus 167.000-lt 126.000-le, januti
20—39. a., 309.000-lt 258.000-le. See on meie rahwa raukastumise tunnus,
mis tingitud madalast jündimusest.

Linnad ei ole kunagi suutnud anda rahwastiku iivet, wärske mere andjaks
on olud ka linnadele esijoonel maa ja just põllumajandus. Hõlloomustagu
järgnewad arwud ka meiegi rahwa üksikute tööhäruude osatähtsust rahwa elujõu
allikana.

Restmine laste arm
ühelastega naise
kohal oli meil:

Põllumajanduses	3,8	last
Tööstuses	3,0	"
Raubanduses	2,8	"
Transport ja side	2,9	"
ühiskondlik tegevus	2,6	"

Sündimuse $\frac{0}{100}$ töö=
harude järgi 1930.—
1934. a.:

Põllumajanduses	19,5	last
Tööstuses	14,5	"
Raubanduses, side, transport	14,7	"
ühiskondlik tegevus	16,7	"

Restmiselt 16,9 last

Näeme, et meilgi just põllumajandusliku rahvas-
tiku sündimus ületab kõik teised, kuid ometi ei piisa ka selle sündimise
arvust enam põllumajanduse enesegi rahvastiku arvu säilitamiseks, rääkimata
juurdekasvu andmisest teistele majandusaladele ja linnadele.

Madal sündimus maal on ilmselt vähemalt osaliselt tingitud suurest talu-
naiste tööga ülekoormatusest — nad on kõige enam tööga ülekoormatud kiht
meie ühiskonnas. Nende tööpäev on 15—17 tundi pikk ja mehhaniseerimise abi
pole neile olnud jeni nimetamisväärne.

Selle nähte kõrvaldamiseks on tarvis rahwa tulewiku nimel
tõsiselt kiireid ja radikaalseid samme astuda esijoo-
nes emade- ja lastekaitse suunas. Tuleb parandada
maanaise töötamis- ja terwishoiulisi olusid.

Teadlikult ja sihikindlalt tööturu probleemi lahendamiseks, ühest küljest liiga
kiiret maalt walgumist pidurdades, et põllumajandus ise juudaks aegapidi olu-
korrale kohaneda ning teisest küljest kaugeimat tulewiku filmas pidades katse-
des tõsta sündimust, peaks olema kriisi võimalik ületada ja võimalik wabaneda
ka wälis- ja kodumajanduse kasutamiseks. Meie palgalisi töötajaid kasutawate talundite arm
on ainult 15.000 ümber ja palgaliste teenijate arm karjasteta töusis 1939. a.
ümmarguselt 45.000-le. Selle arvu wõiks normaalse sündimuse juures anda
wäiketaludes üleskaswanu noorpõlv, kes enne lõplikku kutsewalikut ja iseseis-
wustumist töötaks mõned aastad maal.

Eriti tõsiselt tuleb rõhutada rahwa juurdekaswu tõstmise
wajadust. Tuleb ütelda, et rahwaarwu tõstmisest on meil küll wäga palju räägi-
tud, mõnikord koguni tüütuseni, kuid tegelikult on wähe sellele tõsiselt mõeldud
ning weel wähem selles suunas midagi ette wõetud.

Soikumõttes wõime märkida:

1. Mehhaniseerimine peab pidurdama maalt walgu-
mist. Ta ei juuda aidata rewolutsioonilisel maalt
walgumisel, küll aga ewolutsioonilisel.

2. Meie wäikemajapidamiste waldamusega põllu-
majanduses on põllumajanduse mehhaniseerimise täht-
suse eeldus laialdane masinate ühiskasutus.

3. Põllumajanduse tööturгу on tarwilik organisee-
rida parema ja otstarbekohasema töowahenduse loo-
misega.

4. Sündimuse arwu tõstmiseks on tarwilik raken-
dada radikaalseid ja mõjuwaid wahendeid eriti maal.

9. Toetusel juhitage põllumajandusse sihtotstarbekä.

Paljud meie lenistest põllumajanduse toetamise wõtetest on määratud selleks, et need suurendaks wastawalt põllumajanduse toodangut. Sääraste toetuswõtetega on saanud põllumees oma saaduste eest küll kõrgemat hinda, kuid selleks kasutatud riiklikkude summade puhul ei ole olnud mingit tagatist, et riiklikud toetussummad kui mõeldawad ajutised abinõud olukorra lewendamiseks ja sejukorra kindlustamiseks, oleks kasutatud põllumajanduse arendamiseks ja wõistluswõimelisemaks kujundamiseks.

Tarwituselolew põllumajandussaaduste müüqihindade kindlustamine õhustab küll põllumeest tootmist laiendama, kuid ei ole mitte eriti suunatud teatawate püüwa mõjuga tootmise tõstmise abinõude tarwitusele wõtmiseks, sest põllumees wõib kindlustatud hinnaga müüdnud saaduste eest saadud rahaga samahästi maksta teenijate palgu, tajuda makse, muretseda masinaid, tõuloomi, kultiveerida maad, kuid wõib jaata ka lapsi õlikooli, osta mootorõidufi, wõib koguda lastele kaajawara. Wiimased wõiwad olla küll wajalikud ja otstarbekad rahakasutamise wõimalused, kuid igauks neist ei kindlusta talule aga püüwa tootmiswõime tõstmist.

Gesti oma geograafilise asendi ja kliimatiliste tingimuste tõttu on karjasaaduste eksportmaaks, kuid rajades edaspidi meie karjamajandust ekstenziivsematele meetoditele, siis õlemineku perioodiks ja wastawa otstarbeka majandamise wäljakujundamiseks on põllumajanduses wajalik jõukohane riiklik toetus ja kaasabi. Wiimane peab antama aga põllumajandusele sihtotstarbekä, kusjuures andmise moodus peab tagama wastawate toetussummade rakendamist teatud põhialade arendamiseks nii, et need summajid ei saaks kasutada teistele otstarwetele.

Taani oma maawiljakuse tõstmiseks teostas ulatuslikud maaparandustööd weolude korraldamisega ja maaparandusainetega juba mõõdnud sajandil, kuid ta jätkab seda tööd wäga ulatuslikult ka praegu, kusjuures toetuste andmisel ja riiklikkude soodustuste wõimaldamisel põllumajandusele, on neid juhitud põhimõttest, et antawad summad ja soodustused rakendataks põllumajanduse produktiivsetele tootmisaladele.

Ka meie põllumajanduse toetamiseks edaspidi antawad riiklikud summad ja soodustused tulewad juhtida põllumajandusse kujul, mis aitaks tõsta põllumajanduse tootmiswõimet ja kindlustada meie põllumajandust wõistluswõimelisemaks maailmaturgudel. Säärasteks toetusteks on soodustatud olukorras maaparanduste teostamine, uudismaade rajamine, muldade wäetustarbe uurimine, maaparandusainete, wäetisainete, aluspõhu-turba tootmine, jordiviljade, heinaseemnete, tõuloomade, maaharimise-, küli- ja koristamisriistade ja wastawate tööwahendite wõimaldamine põllumehele jõukohastel tingimustel. Erilist tähelepanu pälwib sellejuures põllumajanduse mehhaniseerimine ja sellega seotud küsimuste lahendamine.

Nii wajab meie põllumajandus:

1) hindade kindlustamist ainult ajutise abinõuna olukorra lewendamiseks, kuid

2) püsiwamalt põllumajandusse antawad summad juhitaagu sinna sihtotstarbeteks kujul, mis kindlustab põllumajanduse tootmiswõime püsiwat tõstmist.

10. Põllumajanduse arendamine tuginegu laiadele maaharijate hulkadele itetegewuse ja wabade organisatsioonide kaudu.

Põllumajanduse arendamiseks ja edustamiseks hädawajalikkude maaharijate wabade kutseorganisatsioonide tegewus likwideeriti peagu täielikult põllutöökoja wiimase koosseisu ja juhtkonna tööle ajudes. Säärane murrang tuli toime põllumehe waba tahte ja walimiswabaduse täielikul wägistamisel wiimastel põllutöökoja walimistel. Selleks kasutas kitsas ringkond põllumeeste wabade organisatsioonidest eemale jäänuid ja sealt wäljalülitatud tegelasi kõik riigiwõimu wahendeid, et haarata põllumeeste juhtimist enda kätte.

Põllumeeste konwentide koossejude walimistel rakendati tööle maawane-
mad, kes kohalikkude wallawanemate kaudu igasuguseid takistusi tegid põllumeeste poolt ülesseatud kandidaatide nimekirjadesse wõtmisel. Selle tõttu oligi põllutöökoda laiades põllumeeste ringides tuntud „maawanemate ja wallawanemate kojana“.

Nimetatud koja koosseisu juhtkond tööle ajudes jeadis oma esimeseks ülesandeks põllumeeste wabade organisatsioonide lõhkumise ja tegewuse laostamise. Wõeti ära põllumeeste wabadele organisatsioonidele warem antud toetused ja tequtsemiswõimalused, wõeti neilt tequtsemiseks isegi endised ruumid, seati organisatsioonide juhatused eriliste üündajate kaudu põllutöökoja walwe alla ja keelati põllutöökoja töäjöududel teiste ajutuste wäljaandel ilmumates põllutööajakirjades kirjutaminegi. Nende põllumeeste wabade organisatsioonide kõrwale, kes ei nõustunud wastu wõtma juhatusse põllutöökoja „järelwalwe ametnikke“, loodi rööppest uusi ajutusi. Reale põllumeeste teenistuses seiswatele ühistegelikkudele ajutustele suhtus wiimane põllutöökoja juhtkond foku aja waenulikul.

Põllumeestele nõuandeks on rakendatud põllutöökojas tööle ca 800 nõuandjat. Neist on jaoskondades — põllumeeste konwentides — umbes 70, teised töötawad keskkohas ja eriseltjide juures.

Konjulentide mitterahuldawa tööbüroo ülesannetega ja uudismaade ülewaatuse töödega koormamisel ning mitmesugustesse erisihilistesse organiseerimise lisäülesannetesse ja bürootöödesse rakendamisel olid asetatud põllumajanduskonjulentid seisundisje, et põllumajanduslik otjene nõuandetöö ja üfiktaalundite tasuwamaks majandamiseks mulla wiljakuse määramine, kui põllumajanduse tasuwuse põhialuseid, on jäänud teostamata ja uurimata. Neile küsimustele polnud kuni wiimase ajani ka kattu koostatud ega tööwahendeid muretsetud. Põllumajanduse nõuandjast oli tehtud eriilmet kandew bürooametnik, kes lahendas waid neid küsimusi, mida keskkohale talle ette kirjutas. Laiade põllumeeste ringkondade seisukoht, mis ei olnud kooskõlas juhtiva kildkonna arwamusetega, ei pääsenud efile, ja wastu wõetawad otjused olid keskkoha seisukohtade kordamised.

Peale põllumeeste konventides tegutsenute maatulunduskonsulentide töötav põllumajanduse arendamise alal rida erisihilisi tööpõude. Karjamajanduse alal töötab neist nõuandjaid kuni 50 eriteadlast ja kuni 350 kontrollasistenti, igal tõuseltjäl on oma nõuandjad, kes soovivad üksikpõllumehel ainult teatud tõugu loomi. Nõuandetöö ratsionaliseerimatu tõttu sõidavad läbi igal aastal näit. ainult karjamajanduse arendamiseks nõuandjad vähemalt 12 korda riigi ning kui ühes talus on kõik karjamajanduse alad arendusel, siis külastab teda aastast ainult karjamajanduse alal 8 eriteadjat. Karjamajandusnõuandjad on kujunenud sugulavade ja tõukarjade pidajate, mitte aga põllumehel nõuandjaks laiemates hulkades.

Karjamajanduse edaspidiseks arendamiseks on esimeseks nõudeks, et ratsionaliseeritaks karjamajanduse nõuandja ja karjamajanduse nõuandja muudetakse seniste tõukarjade majapidamiste kontrollija ja huvide kaitsja seisukohalt üldiseks põllumeeste karjajätkatamisnõuandjaks, kes tunneb koogu ümbruse karjamajanduse olukorda ning julgutaks põllumehel tasuva karjapidamise rakendamismõimalusi.

Meie põllumajandus on viimastel aastatel investeerinud masinaisse ja riistadesse umbes 7—8 milj. fr. aastast (4,4 milj. fr. sissevedu + 1—1½ milj. krooni omatööstusjaadusi + väikemüügi vahetajad) ehk sama juure % oma turutoodangust, (mis viimastel aastatel kõitunud 100—115 milj. fr.) ehk peaaegu samapalju, kui sisse on toonud eesti põllumajandusele teravilja müüki (8—10 milj. fr.). Seda kõike ei juuda põllumajandus välja panna oma säästsummadest, vaid on sunnitud kasutama krediite. Viimastel aastatel ongi meie põllumajandus just üksiktalude kaudu mehhaniseerimise läbiviimiseks teinud kohalikkudest ühispankadest arwufalt lühiajalist wekslilaenu, mis pole aga kuidagi kohane ega põllumajandusele vastuvõetaw.

Ühistegelikul alusel masinatemuretsemise õhutamise ajemel on otstitud põllutöökojades väljapääsu olukorrast külasjappade ja üksikpõllumeeste juurde masinajaamade loomisega, mis aga ei taga laiade põlluharijate ringkondade huvide rahuldamist.

Säärases mehhaniseerimise edendamise süsteemis oli täielikult välja arendamata ega põllumajandustehniline nõuandja. Meie põllumajanduses on masinaisse ja riistadesse investeeritud ümmarguselt 80—90 milj. fr. kapitale, mille aastased kulud (kapitali % nõudlus + amortisatsioonid + remondid) on tagasihoidlikult hinnates 10—15% ehk 8—12 milj. fr., mille hoid wajak tõsi tähelepanu. Tehnilisi nõuandjaid on meie põllumehel ainult ühe käe näppudel luuenda ja needki on keskkohas koramatud bürootöödega ega pääse põllumehel juurde.

Wäärrib eriti märkimist, et põllutööksoda sealjuures on otse waenulikult juhtunud ühesse tähtsamasse tehnilist nõuandjat organiseerimasse ajutusse — Masinatarvitajate ühingute Liitu, jättes selle ilma igasuguse toetuseta, nagu rida teisi põllumeeste wabu organisatioone. Seetõttu on Liit pidanud likvideerima oma tehniliste nõuandjate personali ja tunduvalt piirama põllumajandustehnilise õpetuse andmist.

Selle kõrval on aga näit. aiandusnõuandjate (konsulendid ja assistendid) võrk põllutöökoja poolt paigutatud äärmiselt laialiseks — igas maakonnas konsulent ja igas põllumeeste konvendis 2—3 assistenti. Ometi oli talu aianduse kogusaak alla 5 milj. kr. ja rahaline sissetulek ainult napilt 2 milj. kr.

Põllumajanduse edurikkaks arenguks on vajalik laiade maaharijate hulka taas- ja koostööd. Seni nõuandetöös rakendatud põllumeeste konventide süsteemis oli seotud põllumajanduse arendamisega ainult mõni ühik põllumees. Maaharijate laiemad hulgad olid organiseeritud põllumajanduslikust nõuandetööst eemale jäänud, kuna maaharijate vabade organisatsioonide tööd ja tegemist ei peetud vajalikuks.

Tahtes arendada eesti põllumajandust vajaliku kiirusega, et mitte maha jääda teiste riikide kiirest põllumajanduse arengust, vajame selleks maaharijate laiade ringfondade aktiivset kaasatöötamist eesti põllumajanduse arenguks maaharijate vabade organisatsioonide kaudu.

Selle teostamiseks on tarvilik, et algaks

1. tegutsemisest maaharijate vabad organisatsioonid üle kogu maa;

2. põllumajanduslik nõuandetöö tuleb ratsionaliseerida ja seada põllumajanduse otseise edustamise teenistusse;

3. konsulendid peavad seisma tihedas koostöös maaharijate kutseorganisatsioonidega.

Tallinnas, juuni 1940.

Sisu:

	Ohf.
1. Põllumajanduse areng on viimasel ajal edukamalt toimunud keshmistes ja suuremates talundites	3
2. Põllumajandusjaaduste hinnapoliitika on takistanud kodumaise töödabaasi findlustamist loomapidamisele	9
3. Eesti oma kliimaatilise ja geograafilise ajendiga on põllumajandusjaaduste väljaveoriigina määratud ekstenziivseks karjamajapidamiseks	13
4. Odava loomajõdda tootmise eeltingimused on korraldamata	15
5. Maade korraldus kujunegu elujõuliste majapidamiste loomise reformiks	17
6. Talundite maafajutus kujunegu vastavalt talundi suurusele	18
7. „Odava välisjõudu“ jässevedu ei lahenda meie põllutöölise kriisi	20
8. Tööjõu puudus põllumajanduses lahendatagu tööturu senisest parema organiseerimise ja põllumajanduse mehhaniseerimise kaudu	23
9. Toetused juhitagu põllumajandusse sihtotstarbeks	28
10. Põllumajanduse arendamine tuginegu laiade maaharijate hulkadele vabade ijetegemusorganisatsioonide kaudu	29

A
A-12186
u

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00839580 0